

Ashura

Bakgrund, seder och bruk ur sunnitisk islams perspektiv – vad sunnimuslimerna rekommenderas göra, och hur andra grupper firar dagen

Inledning

Ashura (arabiska: عَاشُورَاءُ, 'Ashura', "den tionde") är den tionde dagen i den islamiska månkalenderns första månad, Muharram.^{[48][51]} Dagen har en lång historia som sträcker sig tillbaka till tiden före islam och förknippas inom islam framför allt med profeten Musas (Moses) räddning från Farao, men har samtidigt fått en helt annan, central betydelse inom shiaislam som minnesdag för Imam Husayns martyrskap vid Karbala år 680.^{[47][48]}

Denna dubbla betydelse har gjort Ashura till en av de dagar i den islamiska kalendern där skillnaderna mellan sunnitisk och shiitisk praxis är som tydligast – och där den sunnitiska traditionen, genom lärda som Ibn Taymiyyah, dessutom historiskt tagit ställning mot bruk som uppstått hos flera olika grupper kring just denna dag.^{[62][64]} Denna artikel behandlar Ashuras ursprung och betydelse, vad sunnitisk islam rekommenderar att man gör på dagen, vilka seder andra grupper (främst shiamuslimerna, men även vissa historiska sunnitiska/kharijitiska motrörelser) praktiserar, samt den sunnitiska bedömningen av dessa seder.

Ashuras ursprung och religiösa bakgrund

Ordet 'Ashura' kommer av den arabiska roten för "tio" ('ashara) och syftar på den tionde dagen i Muharram.^[51] Enligt sunnitiska källor fastade redan medinensiska judiska grupper på denna dag innan islams ankomst, till minne av att Gud räddade profeten Musa och Israels barn undan Farao genom att klyva havet – en händelse som i judisk tradition sammanfaller med Yom Kippur.^{[46][50]}

Enligt en berättelse som återges av Ibn Abbas och som finns i såväl Sahih al-Bukhari som Sahih Muslim, fann profeten Muhammad, efter sin ankomst till Medina, att judarna där fastade på denna dag och frågade varför. De svarade att det var den dag då Gud räddat Musa och Israels barn från Farao, och att Musa fastat som tacksägelse. Profeten svarade då: "Vi har större rätt till Musa än ni", och fastade själv på dagen samt uppmanade muslimerna att göra detsamma.^{[50][51][52]} Enligt ett uttalande som återges i Sahih Muslim sade profeten vidare att fastan på Ashura-dagen, "hoppas jag, blir en utplåning av synderna under det föregående året".^[46]

Utöver berättelsen om Musa förknippas Ashura-dagen i vissa traditioner även med andra tillfällen då Gud räddade sina profeter och tjänare ur stor nöd, exempelvis Nuhs (Noas) räddning ur arken.^[49] För shiamuslimer fick dagen dessutom, från år 680 och framåt, en ny och dominerande innebörd: minnet av slaget vid Karbala, där Husayn ibn Ali – profetens dotterson – tillsammans med sin familj och sina följeslagare dödades av styrkor under den Umayyadiske härskaren Yazid.^{[48][54][55]}

Vad sunnimuslimer rekommenderas göra på Ashura

Fasta (al-Siyam)

Den centrala och bäst belagda handlingen på Ashura-dagen inom sunnitisk islam är frivillig fasta.^{[48][51]} Profeten fastade själv på den tionde Muharram och uppmanade sina följeslagare att göra detsamma, med löftet att en sådan fasta utplånar de mindre synderna från det föregående året.^{[46][52]}

För att skilja den muslimska praxisen från den judiska, och enligt ett uttalande där profeten sade att han, om han fick leva, även skulle fasta på den nionde dagen, rekommenderar sunnitiska lärda att man fastar antingen på den 9:e och 10:e, eller på den 10:e och 11:e i Muharram – det vill säga två dagar i följd, med Ashura-dagen som den centrala.^{[46][47]} Fastan

på den 9:e Muharram (Tasu'a) brukar i litteraturen beskrivas som ett senare tillägg, just i syfte att markera skillnaden gentemot judisk praxis.^[48]

Koranläsning, dhikr och bön

För den som av olika skäl inte kan fasta rekommenderas att man ägnar dagen åt Koranläsning och åkallan (dhikr), samt att man deltar i gemensamma samlingar för Guds skull, vilka enligt sunnitisk tradition medför särskild välsignelse (baraka).^[47]

Allmosor (Sadaqah)

Att ge allmosor till behövande räknas som en av de mest förtjänstfulla handlingarna man kan utföra på Ashura-dagen, i linje med den allmänna sunnitiska betoningen av sadaqah som en handling med stort andligt värde.^[47]

Att hålla sig till det som är belagt – och undvika tillägg

En central poäng i den sunnitiska behandlingen av Ashura är att man bör hålla sig strikt till det som är autentiskt belagt från profeten – i praktiken framför allt fastan – och undvika att lägga till särskilda ritualer, klädsel, maträtter eller ceremonier som inte har stöd i autentisk Sunna, oavsett om dessa tillägg är av sorgkaraktär eller av festkaraktär (se avsnitt 5).^{[64][67]} Enligt denna hållning är seder som att måla ögonen med kohl, ta ett särskilt bad (ghusl), bära henna, laga speciella maträtter eller på annat sätt fira dagen som en högtid ('id) inte belagda i någon autentisk hadith, och räknas därför av många sunnitiska lärda som otillåtna nyinförda bruk (bid'a), även om de i sig inte är förbjudna handlingar (som handskakning eller matlagning) i andra sammanhang.^{[64][67]}

Hur andra grupper högtidlighåller Ashura

Eftersom Ashura-dagen för shiamuslimer i första hand är en sorgedag för Karbala-tragedin, snarare än en fastedag i Musas efterföljd, skiljer sig de seder som praktiseras inom shiaislam påtagligt från den sunnitiska praxisen som beskrivs ovan. Dessutom har historiskt vissa grupper som stod i motsättning till shia utvecklat motsatta, "festliga" seder för samma dag. Båda dessa kategorier av seder behandlas nedan, tillsammans med den sunnitiska bedömningen av dem.

Shiitiska sorgeseder (Aza/Matam)

Inom shiaislam inleds sorgeperioden för Husayn redan i början av Muharram och kulminerar på Ashura-dagen (10 Muharram), ofta föregången av en särskild minnesdag, Tasu'a, på den 9:e.^{[53][54]} De vanligaste sederna inkluderar:

- Majlis (sorgesamlingar): Lärda och talare återger händelserna vid Karbala i detalj, ofta i mycket känsloladdad form, åtföljt av sorgedikter (marsiyat) och klagosånger tillägnade Husayn och hans familj.^[55]
- Matam (bröstslagning): Deltagare slår sig symboliskt på bröstet i takt med sorgesånger (latmiyat) som ett uttryck för sorg och solidaritet med Husayns lidande.^{[55][56]}
- Processioner och Ta'ziya: I länder som Irak, Iran, Pakistan, Indien, Libanon, Bahrain och Afghanistan hålls offentliga sorgeprocessioner, ofta med återskapande (ta'ziya) av slaget vid Karbala samt med en utsmyckad häst ("Zuljana") som symboliserar Husayns häst; vissa deltagare kysser eller rör vid hästen som tecken på vördnad.^{[56][58]}
- Vallfärd till Karbala: Miljoner shiamuslimer reser årligen till Husayns gravplats i Karbala, Irak, för att delta i sorgehögtiderna på plats.^{[54][58]}
- Symboliska färger: Röda flaggor används som symbol för Husayns blod, medan svarta kläder bärs som tecken på sorg.^[58]
- Självpiskning (Zanjeer Zani) och huggning med vapen: I vissa, framför allt sydasiatiska och mellanösterländska, sammanhang utför deltagare självskadande ritualer med kedjor, knivar eller svärd mot bröst, rygg eller huvud, för att symboliskt dela Husayns lidande. Praxisen är omdebatterad även inom shiaislam – enligt vissa källor anser flertalet av dagens stora shiitiska religiösa auktoriteter (marja'iyya) att allvarlig självskadande flagellation är haram (otillåten), medan andra fortsatt betraktar handlingen som rekommenderad (mustahabb).^{[53][54][60][61]}

Den sunnitiska bedömningen av de shiitiska sorgesederna

Ur ett sunnitiskt perspektiv klassificeras de ovan beskrivna shiitiska sorgesederna – organiserad gråt och vekagande, kinds slag, flagellering, processioner och en årlig "sorgeshögtid" kring Ashura – som otillåtna nyinförda bruk (bid'a) utan grund i Koranen eller den autentiska Sunnan.^{[57][62]} Shaykh al-Islam Ibn Taymiyyah beskrev i sitt verk Minhaj al-Sunna hur Shaytan, efter mordet på Husayn, fick människor att introducera just denna typ av sörjande och vekagande på Ashura-dagen –

kindslag, gråt och recitation av elegier – som en av två motsatta innovationer kring dagen (den andra behandlas i 4.3 nedan), och konstaterade att ingen av de fyra rättsskolornas grundare, eller någon annan erkänd lärd, betraktat någon av dessa två innovationer som rekommenderad (mustahabb).^{[62][64]}

Vad gäller de mer extrema formerna av självskadande flagellering (huggning med svärd, kedjor etc.) finns dessutom inom sunnitisk litteratur ett historiskt argument om att de mest blodiga formerna av dessa ritualer är en relativt sen tillkomst, som spreds i sin nuvarande form under brittiskt kolonialt inflytande i Iran, Irak och Indien, snarare än en ursprunglig del av den tidiga shiitiska sorgetraditionen.^[57] Oavsett denna historiska fråga är den sunnitiska principiella hållningen att självskadande handlingar av detta slag står i strid med islams generella förbud mot att skada sin egen kropp.^{[57][62]}

Festliga/glädjefyllda seder hos historiska motrörelser (Nawasib)

Som en direkt motreaktion på de shiitiska sorgesederna uppstod historiskt, enligt Ibn Taymiyyah, en motsatt innovation hos grupper som stod i fiendlighet till Husayn och Ahl al-Bayt (profetens familj) – kallade Nawasib (singular: Nasibi), en kategori som enligt vissa sunnitiska källor främst förknippas med kharijitiska och andra grupper med stark antipati mot Ali ibn Abi Talibs ätt.^{[66][68]} Dessa grupper gjorde Ashura till en glädjedag, en "id", genom seder som att måla ögonen med kohl, ta ett festligt bad, bära henna, laga speciella maträtter, ge gåvor till barnen och i övrigt bete sig som på en högtidsdag – delvis genom att man, enligt Ibn Taymiyyah, fabricerade hadither till stöd för dessa seder.^{[63][64][66]}

Ibn Taymiyyah var mycket tydlig med att båda dessa motsatta innovationer – den shiitiska sorge-varianten och den "nasibitiska" glädje-varianten – är felaktiga och strider mot Sunnan, även om han bedömde sorgevarianten som värre, eftersom den enligt honom grundar sig i en mer allvarlig avsikt och en större okunskap.^{[64][67]} Han framhöll samtidigt att kärleken till Ahl al-Bayt är en religiös plikt (fard wajib) inom sunnitisk islam, och att den som dödade Husayn, hjälpte till därvid, eller var nöjd med dådet, drabbas av Guds, änglarnas och människornas förbannelse – en hållning som tydligt skiljer den sunnitiska positionen från de historiska Nawasib-gruppernas fiendlighet.^[66]

Liknande, mer kulturellt betingade "festliga" seder kring Ashura finns även dokumenterade i senare tid i vissa lokala sammanhang, exempelvis byar i Marocko där dagen traditionellt firas på ett sätt som påminner om en

mindre Eid-högtid. Även dessa seder bedöms enligt samma principer som ovan: eftersom de saknar grund i autentisk Sunna och i praktiken upphöjer en vanlig dag till en religiös högtid på samma sätt som Eid al-Fitr och Eid al-Adha (vilka är de enda två högtider som är fastställda i islam), klassificeras de som bid'a.^[70]

Sammanfattande sunnitisk hållning: medelvägen

Den sunnitiska hållningen till Ashura kan sammanfattas som en "medelväg" mellan två historiska ytterligheter: å den ena sidan den shiitiska traditionen av organiserad, ofta självskadande sorg över Karbala-tragedin, och å den andra sidan de historiska "nasibitiska" och vissa folkliga traditionernas omvandling av dagen till en glädjehögtid i stil med Eid.^{[62][64][68]} I stället för någon av dessa ytterligheter förordar sunnitisk islam en enkel, av profeten själv beprövad handling – frivillig fasta, gärna kompletterad med Koranläsning, dhikr och allmosor – utan särskilda ceremonier, sorgeriter eller festligheter av något slag.^{[46][47][48]}

Samtidigt understryker sunnitiska lärda, med hänvisning till bland andra Ibn Taymiyyah, att denna avvisning av särskilda Ashura-ceremonier inte innebär ett avvisande av kärleken till och respekten för Husayn ibn Ali och resten av Ahl al-Bayt – en kärlek som i sig räknas som en religiös plikt inom sunnitisk islam – utan enbart ett avvisande av specifika ritualer och bruk som saknar stöd i de autentiska källorna, oavsett vilken grupp som praktiserar dem.^{[66][68]}

Sammanfattning

Ashura, den tionde dagen i Muharram, har inom sunnitisk islam sin grund i profeten Muhammads egen praxis: en frivillig fasta i Musas efterföljd, vanligen utsträckt till två dagar (9:e-10:e eller 10:e-11:e Muharram), kompletterad med Koranläsning, dhikr och allmosor.^{[46][47][48][51][52]} Samma dag har inom shiaislam, till följd av Karbala-tragedin år 680, fått en helt annan, dominerande betydelse som en årlig sorgeshögtid med seder som majlis, matam, processioner, valfärd till Karbala och, i vissa fall, självskadande flagellering.^{[53][54][55][56]}

Ur sunnitiskt perspektiv klassificeras dessa shiitiska sorgeseder, liksom de motsatta historiska "nasibitiska" och vissa folkliga festseder, som otillåtna nyinförda bruk (bid'a) utan stöd i Koranen och den autentiska Sunnan – en bedömning som enligt sunnitiska lärda som Ibn Taymiyyah gäller båda ytterligheterna lika, även om de motiveras av helt olika känslor gentemot

Husayn ibn Ali och Ahl al-Bayt.^{[62][64][66][68]} Den sunnitiska rekommendationen för Ashura-dagen förblir därmed densamma idag som den varit sedan profetens tid: en enkel, frivillig fasta utan tillagda ceremonier.^{[46][67]}

Källförteckning

[46] SAPA-USA, “Fasting on Ashura: History, Significance & Benefits” – <https://sapa-usa.org/ashura-fasting/>

[47] Islamic Relief UK, “Ashura 2026: Virtues of the 10th of Muharram” – <https://www.islamic-relief.org.uk/resources/islamic-calendar/muharram/day-of-ashura/>

[48] Wikipedia, “Ashura” – <https://en.wikipedia.org/wiki/Ashura>

[49] Yaqeen Institute, “Fasting Ashura: What Is Ashura and Why Is It Important?” – <https://yaqeeninstitute.org/read/blog/fasting-ashura-what-is-ashura-and-why-is-it-important>

[50] Muhammadiyah Official Website, “The Historical Context of Tasu’a and Ashura Fasting” – <https://en.muhammadiyah.or.id/the-historical-context-of-tasua-and-ashura-fasting/>

[51] Islamic Info Center, “Ashura Meaning in Islam: What Every Muslim Should Know” – <https://islamicinfocenter.com/ashura-meaning-in-islam/>

[52] Ulum Al-Azhar Academy, “Ashura day fasting: Why Muslims Fast on the 10th of Muharram” – <https://ulumalazhar.com/ashura-day-fasting/>

[53] TRT World, “Shia Muslims mark Ashura with mourning processions and self-flagellation” – <https://www.trtworld.com/article/13111806>

[54] CNN, “Shiite Muslims mark holy day of Ashura with mourning and self-flagellation” – <https://www.cnn.com/2024/07/18/world/shiite-muslims-ashura-holy-day-intl-hnk>

[55] Awaz the Voice, “Shia and Sunni Muslims observe day of Ashura differently” – <https://www.awazthevoice.in/heritage-news/shia-and-sunni-muslims-observe-day-of-ashura-differently-and-yet-it-unifies-them-38751.html>

[56] Muslim Voices (Indiana University), “Commemorating Sacrifice and Resilience: Understanding the Importance of Ashura” – <https://blogs.iu.edu/muslimvoices/2024/07/21/commemorating-sacrifice-and-resilience-understanding-the-importance-of-ashura-by-asshad-hassan/>

[57] Islam Question & Answer, “What the Shi’ah do on ‘Ashura is bid’ah (innovation) and misguidance” – <https://islamqa.info/en/answers/101268>

[58] AOL/Reuters, “Shiite Muslims mark holy day of Ashura with mourning and self-flagellation” – <https://www.aol.com/shiite-muslims-mark-holy-day-074031598.html>

[60] Al Jazeera, “Iraqi Shia mark Ashura” – <https://www.aljazeera.com/news/2006/2/9/iraqi-shia-mark-ashura>

[61] GlobalSecurity.org, “Islam Shi’a Ashura” – <https://www.globalsecurity.org/military/intro/islam-shiia-ashura.htm>

[62] zaheerhusain (WordPress), “Ibn e Taymiyyah tells Muslims what is Bid’dah (innovation)” – <https://zaheerhusain.wordpress.com/2014/11/02/ibn-e-taymiyyah-tells-muslims-what-is-biddah-innovation/>

[63] Wajibad, “The Virtue of Fasting ‘Ashura’” – <https://wajibad.wordpress.com/2013/11/11/fasting-ashura-muharram/>

[64] Wajibad, “Fasting Ashura and Virtues of the Sacred Month of Muharram” – <https://wajibad.wordpress.com/2015/10/17/fasting-ashura-and-virtues-of-the-sacred-month-of-muharram/>

[66] In Defense of the Aal & Ashaab (WordPress), “Debunking the innovation (bid’ah) of celebrative rituals by Nasibis on Ashura” – <https://youpuncturedtheark.wordpress.com/2014/11/02/debunking-the-innovationbidah-of-celebrative-rituals-by-nasibis-on-ashura/>

[67] SunnahOnline.com, “The Virtues of Muharram and Fasting on ‘Ashura’” – <https://sunnahonline.com/library/hajj-umrah-and-the-islamic-calendar/324-virtues-of-muharram-and-fasting-on-ashura-the>

[68] EBNHUSSEIN.COM, “Sunni-Salafi Scholarship And The Condemnation of The Heresies Of The Nawasib and Rawafid On ‘Ashura’” – <https://ebnhussein.com/2020/08/27/sunni-salafi-scholarship-and-the-conde>

mnation-of-the-heresies-of-the-nawasib-and-rawafid-on-ashura/

[70] EBNHUSSEIN.COM, "Sunnis Celebrate on Ashura?" –
<https://ebnhussein.com/2020/04/17/moroccans-celebrate-on-ashura/>

Obs: Denna artikel presenterar ämnet utifrån sunnitisk islams (Ahl al-Sunna wal-Jama'as) perspektiv, i enlighet med uppdragsgivarens önskemål. Beskrivningarna av shiitiska och andra gruppers seder i avsnitt 4 syftar till att ge en saklig översikt av vad som praktiseras, samt att redogöra för hur dessa seder bedöms inom den sunnitiska traditionen – de återger inte nödvändigtvis hur dessa grupper själva motiverar eller uppfattar sina egna seder.